

PAPER DETAILS

TITLE: Hizli Okuma Teknikleri Egitiminin Müzik Egitiminde Ritmik Okuma Desifre Becerisine Etkisi

AUTHORS: S Cem Saktanli,M Can Çiftçibasi

PAGES: 29-48

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/578860>

HIZLI OKUMA TEKNİKLERİ EĞİTİMİNİN MÜZİK EĞİTİMİNDE RİTMİK OKUMA DEŞİFRE BECERİSİNE ETKİSİ*

Prof. Dr. S. Cem ŞAKTANLI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
saktanli@yyu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. M. Can ÇİFTÇİBAŞI

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
mcciftcibasi@mehmetakif.edu.tr

Öz

Bu çalışma, hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde, ritmik okuma deşifre becerisine etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Alan yazın araştırması sürecinde hızlı okuma ve deşifre becerisi kavramları göz hareketleri bağlamında incelenmiştir.

Araştırmada “Öntest – Sontest Kontrol Gruplu Model” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan Lisans III ve Lisans IV öğrencilerinden seçilen 30 katılımcı oluşturmuştur. Deney ve kontrol gruplarının deşifre becerisi öntest-sontest başarı puanları karma desen ANOVA ile analiz edilmiştir.

Bulgular doğrultusunda hızlı okuma teknikleri eğitiminin deşifre becerisine etkisinin parçaların özelliklerine göre değiştiği, parçaların bazılarında deney grubu lehine anlamlı fark olduğu, bazılarında ise iki grup arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Gözün çalınan notadan ileride olması ve notaları blok olarak görmek gibi deşifre sürecinde gerekli olan becerileri geliştirmek için hızlı okuma tekniklerinin faydalı olabileceği görülmüştür. Benzer nitelikli araştırmaların farklı katılımcılar ve farklı özellikleri bulunan parçalarla yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Müzik Eğitimi, Deşifre, Deşifre Becerisi, Hızlı Okuma Teknikleri

EFFECTS OF SPEED READING TECHNIQUES ON RHYTHMIC SIGHT READING SKILLS IN MUSIC EDUCATION

Abstract

This study aimed to identify the effect of speed reading techniques training on rhythmic sight reading skills in music education. In the literature review process, the concepts of speed reading and sight reading skills were analyzed in terms of eye movement analysis.

The “Pretest-Posttest Control-Group Design” was used in the research. The study group consisted of 30 participants chosen among the Undergraduate III and Undergraduate IV level students from the Music Teaching Program of the Department of Fine Arts Education, Faculty of Education, Mehmet Akif Ersoy University. Mixed-Design ANOVA was used to analyze the sight reading skills and pretest-posttest grade points of both the test and control.

Findings show that the effect of speed reading techniques training on sight reading skills depends on the musical pieces: some pieces were significantly different in favor of test group and some pieces were not significantly different between the groups. According to the findings

* Bu çalışma MEHMET AKİF ERSOY Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir. Proje No: 0153-DR-12.

of this research, speed reading techniques training can be helpful in developing the skills required in sight reading, such as keeping the eye ahead of the note played, and seeing notes in blocks. It is considered that similar studies conducted with different participants and musical pieces that have different characteristics can be useful.

Keywords: Music, Music Education, Sight Reading, Sight Reading Skill, Speed Reading Techniques

1. Giriş

Günümüzde her alanda yaşadığımız sürekli ve hızlı gelişmelerle bilgi toplumu olmanın önemi giderek artmaktadır. Her geçen gün mevcut bilgilere yeni bilgiler eklenmektedir ve yeni bilgileri takip etmek gerekliliği gelişen dünyaya uyum sağlamak için büyük önem kazanmaktadır. Yeni bilgilere ulaşmanın kolay ve etkili yöntemlerinden biri ise okumadır. Mesleki yaşamında başarılı olmuş ve önemli görevlerde bulunmuş insanların ortak özelliklerinden bir tanesi çok okumalarıdır. Bu yolla edinilmiş bilgilerini korumakla birlikte devamlı yeni bilgilere de ulaşmaktadırlar. Günümüzde hızlı okuma teknikleri çalışmalarının geliştirilmesi yeni bilgilere daha kısa sürede ulaşma ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

Deşifre becerisi ileri düzeyde olan müzisyenlerin iyi bir armoni bilgisi, üst düzey teknik yeterliliği ve bunun yanında notaları hızlı bir biçimde algılayabilecek üst düzey bilişsel yetenekleri bulunmaktadır. Notaları hızlı bir biçimde algılamının ön koşullarından bir tanesi de okurken blok olarak notaları algılayabilmektir.

Düz metin okuma becerisi ile deşifre becerisi arasında benzerlikler bulunmaktadır. İki sistemde de belli semboller bulunmaktadır ve bu semboller göz ile algılanarak beyinde işlenmektedir. İki becerinin de gerçekleşme süreçlerinde ortak noktalar bulunmaktadır. Bu bağlamda metin okumayı geliştiren bazı tekniklerin deşifre sürecinde de faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı, hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde deşifre becerisine olan etkisini saptamaktır ve araştırma düz yazı okumayı hızlandıran tekniklerin deşifre beceri düzeyindeki etkisini ölçen özgün bir araştırma olması bakımından önem taşımaktadır.

2. Teorik Çerçeve

2.1. Hızlı Okuma

Hızlı okuma alanındaki çalışmalar temel olarak anlama oranında bir azalma olmadan daha kısa zamanda daha çok metin okumayı amaçlamaktadır. Bu alandaki araştırmalar incelendiğinde araştırmacıların değişik açılardan bakıp hızlı okuma için farklı tanımlar yaptıkları görülmektedir.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre Güneş (2009) hızlı okumayı, yazı denilen çizgilerin anlamını araştırma, keşfetme, yorumlama, yeniden anlamlandırma ve zihinde yapılandırma

olarak tanımlamıştır ve hızlı okuma öğretimini üç kelime ile özetlemiştir. Bunlar görme çabukluğu, anlama ve zihinde yapılandırma. Güneş'e göre bunlar aynı zamanda hızlı okumanın alanları olmaktadır. Hızlı okuma öğretim sürecinde bu alanların her birinde çeşitli beceriler geliştirilmektedir. Hızlı okumanın etkililiğini belirlemek için bu alanlardaki beceriler değerlendirilmektedir.

Hızlı okuma teknikleri incelenirken sadece kelime okuma hızındaki artışın anlaşılması gerekmektedir. Okuma hızı artarken anlama oranının da düşmemesi hızlı okuma teknikleri eğitiminin temel amaçlarından.

Hızlı okuma denildiğinde, bir dakikada okunan sözcük sayısı fazlalığı düşünülmektedir. Oysa ki bu izlenim yanlıştır. Hızlı okuma sanatı aynı zamanda etkili okuma sanatıdır. Hızlı okuma işleminde hız önemli bir etmendir. Okunan yazıyı bellekte koruma yeteneği yoksa ışık hızını aşan bir okuma bile yarar sağlamayacaktır (Kayalan, 2003:48).

Saygın ve Kaya'ya (2011) göre anlayarak hızlı okuma tekniği, okuma hızını 2-4 kat artırmayı amaçlayan, okunan metnin daha iyi anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlayan, zamandan tasarruf ettiren, dikkati geliştiren ve kişileri verimli bir okuyucu haline getiren bir beceridir. Kalıcı öğrenmeyi ve yoğunlaşmayı sağlamakta önemli katkısı olan anlayarak hızlı öğrenme tekniklerinin ayrıca kişilere düzenli okuma alışkanlığını da kazandırdığını belirtmişlerdir.

2.2. Görme Yelpazesi ve Göz Ritmi

Hızlı okuma becerisinin geliştirilmesi için görme yelpazesini (alanını) genişletme ve göz ritmi çalışmalarının büyük önem taşıdığı ve alanyazında bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde bu kavramların önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Görme yelpazesi, gözün merkezi ve çevresel görüşüyle oluşmaktadır. Okurken dikkatimizi bir kelimeye yönlendirir ve bir kaç harfini görürüz. Bu merkezi görüştür. Bu görüş görme yelpazesinin de merkezini oluşturmaktadır. Bir kelimeyi okurken kelimenin yanındaki kelimeleri, çizgileri, alt ve üst satırdaki yazıları da fark ederiz. Bu çevresel görüştür. Çevresel görüş merkezi görüş kadar net değildir. Ancak çevresel görüşle aldığımız bilgileri de beynimize aktarır ve anlamlandırırız. Bu nedenle gözün çevresel görüş alanı etkinleştirilerek okuma sürecinde kullanılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmalar gözün görmediği bir alanı görmesini değil, görülen alanı etkinleştirilerek görme yelpazesini genişletmeye yöneliktir. Yani çevresel görme alanının bir kısmı etkinleştirilerek gözün yazıda gördüğü alanı genişletme, "yelpazeyi genişletme" söz konusudur. Merkezi ve çevresel görüşle birlikte bir göz duruşunda ortalama 7-9 harf görülmektedir (Güneş 2007, Totereau 2005, Wettstein-Badour 2000: Güneş 2009'dan :122).

Geniş bir görme yelpazesi hızlı okumayı gerçekleştirmek için önemli olsa da tek başına yeterli değildir. Görsel girdilerin beyine iletilme süreci gözün odaklanması ile başlamaktadır. Kelimeler algılandıktan sonra gözler yeni kelimeler üzerinde odaklanmakta ve

bu okuma süreci bu şekilde devam etmektedir. Odaklanmalar arası zamanı kısaltmak ve daha net odaklanmaları gerçekleştirmek okuma sürecinde kazanılması gereken önemli becerilerdendir.

Metin okuma sürecindeki göz hareketlerine paralel olarak müzik eğitimi alanında da göz hareketleri ile çalışmalar olduğu görülmektedir (Sloboda, 1977; Rayner, 1978; Goolsby, 1994a; Goolsby, 1994b; Rayner & Pollatsek, 1997; Chang, 2000; Berseus, 2002). Müzik yazısı olan notaları okurken tıpkı metin okumada olduğu gibi gözler sıçramalar ve odaklanmalar yapmaktadır.

2.3. Müzik Eğitiminde Deşifre Becerisi

Eğitim, toplumların bugünlerini ve geleceklerini büyük ölçüde şekillendiren ve belirleyen önemli bir süreçtir. Müzik eğitimi ise eğitimin sanat boyutu içerisindeki dallarından birisidir.

Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranış değiştirme veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir. Bu süreçte daha çok, eğitim gören bireyin kendi müziksel yaşantısı temel alınır, bu temelden yola çıkılarak belirli amaçlar doğrultusunda planlı, düzenli ve yöntemli bir yol izlenir ve bu yolla belirli hedeflere erişilir (Uçan, 2005: 14).

Müzik eğitimi programları belirlenen hedeflere yönelik olarak farklılıklar göstermektedir. Bütün müzik eğitimi programlarında öncelikli olarak nota bilgisini içeren dersler yer almaktadır. Notalar müziğin alfabesini oluşturmaktadır. Bu alfabeyi etkin ve doğru biçimde öğrenmek müzik yazısı olarak nitelenen notaları okumak ve çözmek için gerekli olan temel bir beceridir. Şekil 1'de Elgar viyolonsel konçertosu birinci bölümünün viyolonsel partisinin ilk 5 ölçüsü verilmiştir. Görüldüğü üzere çalıcının eserin hızı ve hız değişikliklerini, anahtarı, ölçü sayısını, notaları ve değerlerini, akorları, bağları, nüans değişikliklerini ve müzikal ifadeleri doğru algılama ve çözme sürecini hızlandırma yetisine sahip olması gerekmektedir.

Şekil 1. E. Elgar Viyolonsel Konçertosu op. 85 (Viyolonsel Partisi, Ölçü Sayısı 1-5)

Deşifre temel olarak ilk görüşte bir notayı algılayıp hızlı çözme becerisi olarak tanımlanabilir. Say (2002) deşifre sözcüğünün dilimize Fransızca "dechiffre" sözcüğünden geldiğini belirtmiş ve deşifreyi notaları okumak ve seslendirmek olarak tanımlamıştır. Ayrıca Say deşifre etme anlamındaki deşifraj teriminin de müzisyenler arasında sıklıkla kullanıldığını belirtmiştir.

Henüz çalışılmamış bir eseri ilk görüşte çalmaya "deşifre etmek" denir. Böyle çalışılmamış bir eseri ilk görüşte iyi ve yanlışsız olarak çalabilmek hemen hemen imkânsızdır. Ancak kültürlü bir müzikçi, ilk gördüğü bir eseri anlayarak iyiye yakın bir derecede çalabilir. İki türlü deşifre vardır: Birincisi, ilk ele aldığımız eseri yavaş yavaş ve her notasını inceleyerek okumak; ikincisi, eserin temposuna yakın bir hızla ve temiz çalmaya dikkatten çok, eserin karakter ve anlatımına dikkat göstererek okumak (Fenmen, 1991: 31).

Birçok müzisyenin öncelikli hedefi çalma veya söyleme ile ilgili becerilerini geliştirmektir ancak deşifre becerisinin de bu iki beceri ile orantılı olarak gelişmesi gerekmektedir. Çünkü müzisyenler genellikle her yeni eserin çalışılması sürecinde nota okuyarak deşifre yapmaktadırlar. Çalma ve söyleme teknik düzeyleri ilerlemiş müzisyenlerin çalıştıkları eserler de aynı düzeyde gelişmiş olmaktadır. Bu bağlamda deşifre becerisini yeteri kadar geliştirememiş müzisyenler yeni eser çalışma sürecinde güçlüklerle karşılaşabilmektedirler. Benzer bir şekilde McPherson (1993) bütün müzisyenlerin kazanmaları gereken becerileri temel olarak nota ile çalma, kulaktan çalma, doğaçlama ve deşifre çalma olarak belirterek bu becerilerden deşifre çalma becerisi için yani görsel olarak algıladığımız notaların anında hatasız bir biçimde performansla çevrilmesi için müzisyenlerin bu yönde yeteneklerinin önemli ölçüde gelişmiş olması gerektiğini belirtmiştir.

Deşifre süreci aynı anda ritim, aralık çözümlemesinin yapıldığı ve bununla birlikte psikomotor becerilerin de oldukça önemli olduğu karmaşık bir süreçtir. Deşifre hazırlık ve uygulama olarak iki aşamadan oluşmaktadır. Yeni bir eserin deşifresi yapılmadan önce o eserin özellikleri ve armonik yapısı hakkında bilgi sahibi olmak da deşifre sürecinin daha kısa zamanda gerçekleşmesi bakımından gereklidir. Yani deşifre becerisi birçok alt boyutu olan, çalışıkça gelişebilen ve bütün müzisyenlerin meslek yaşamı süresince ihtiyaçları olan bir beceridir.

Çaldıkları çalgı ne olursa olsun müzisyenler deşifre çalışarak okuma yeteneklerini geliştirebilirler. Besteciler, çalgıcılar, öğretmenler ve araştırmacılar için 'deşifre ve solfej ustalığı' çok önemlidir. Müzikal kalıp okuma ve zihinsel işitme yeteneği vazgeçilmez bir araçtır (Henry ve Mobberley 2000, Özaltunoğlu 2003'den: 7).

McPherson (1994) çalışmasında müzisyenlerin çalgılarına ve bireysel öğrenme yöntemlerine göre eserin formu, anahtarı, temposu, parmak numaraları ve benzer durumlara göre kendilerine özel hazırlanma stratejileri geliştirdiklerini belirtmiştir.

Deşifre çalma becerileri deşifre okuma becerileri ile benzerlikler göstermektedir çünkü ikisi de aralık ve ritim gibi aynı becerileri gerçekleştirmeyi gerektirir. Ancak çoğu çalgı deşifresinin aksine deşifre okuma aralıklarla ve aralıkların ilişkileriyle ilgili olarak önceden oluşturulmuş işitsel birikime dayanmaktadır (Fine, Berry ve Rosner 2006, Gudmundsdottir 2010'dan: 2).

2.4. Deşifre Sürecinde Göz Hareketleri

Deşifre üzerine yapılan çok sayıda araştırmanın göz hareketleri üzerine odaklandığı görülmektedir.

Deşifre çalma becerisi farklı düzeylerde olan ve farklı çalgılar çalan müzisyenlerin göz hareketlerini karşılaştıran Goolsby (1994a) kötü deşifre yapan müzisyenlerin notaları tek tek okumaya çalıştığını bunun yanında iyi deşifre yapan müzisyenlerin gözlerinin ilerideki notaları sürekli taradığını, bununla birlikte keskin geri dönüşler de yaparak çaldıkları noktalara geri döndüklerini bulmuştur. Goolsby (1994b) aynı yıl yayımladığı başka bir çalışmada ise deşifre becerisi gelişmiş müzisyenlerin tek bir melodi içindeki her notayı ayrı ayrı algılamadıklarını bunun yerine, tek odaklanmada birden çok notayı ve detayı algılamalarına yarayan bir kümeleme sistemi kullandıklarını belirtmiştir.

Yukarıdaki araştırmayla benzer şekilde Sloboda (1977) iyi deşifre yapabilen müzisyenlerin çalınan notadan yedi nota ilerisine kadar olan melodiyi akıllarında tuttuklarını ve nota önlerinden alındığı zaman da çalmaya devam edebildiklerini gözlemlemiştir. Bu bulgu iyi deşifre yapan müzisyenlerin çaldıkları noktadan ilerideki notaları gördüklerini göstermektedir.

Düz metin okurken veya nota okurken gözlerimiz hızlı hareketler ve odaklanmalar yapmaktadır. Bu odaklanma sürecinde yeni bilgiler beyine iletilmektedir. Gözlerin hızlı hareketleri 25-50 ms, odaklanma süreleri de 200-500 ms arasında meydana gelmektedir. Düz metin ve nota okurken gözlerimiz genellikle ileriye doğru hareketlenmeler yapmaktadır ancak her iki okuma türünde de %10'dan %30'a kadar oranlarda gözlerin geriye doğru hareketler yaptığı görülmektedir (Rayner vd., 1997: 50).

Yukarıdaki deşifre sürecini inceleyen araştırmalarda görüldüğü üzere göz hareketleri deşifre sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Araştırmaların hepsinde de müzisyenlerin gözlerini doğru kullanmalarının ve bunun yanında da deşifre için gerekli olan bilişsel birikim ve algılarının gelişmiş olmasının önemli olduğu görülmektedir.

Metin okumada okuyucunun dilbilgisi seviyesinin yüksek, kelime dağarcığının ise zengin olması okuyucuya hızlı ve etkin okumada büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Nota okumada ise benzer şekilde eserin bestecisi, dönem özellikleri ve formu hakkında gerekli ön bilgilere sahip olmak, psikomotor beceriler için de gerekli çalışmaları yapmış olmak hızlı ve etkin bir deşifre sürecinde kolaylıklar sağlayacaktır.

Metin okuma hızını arttırmak için çok sayıda egzersiz ve çalışma bulunmaktadır. Ancak müzik eğitiminde kullanılan kitaplar incelendiğinde genellikle deşifre becerisi için özel çalışmalar uygulanmadığı, eser deşifresi yapılarak bu becerinin geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir.

3. Yöntem

Araştırmada betimsel ve deneysel olmak üzere iki yöntem kullanılmıştır. Betimsel bölüm araştırmanın temellendirilmesi için alan yazın taramasının gerçekleştirilmesi, kullanılan gözlem formları ve ölçeklerin incelenmesi, uzman kişilerden görüş alınarak veri toplama aracının belirlenmesi ve deneysel işlemde kapsanan derslerin ve ders planlarının oluşturulması aşamalarından oluşmaktadır. Deneysel bölümde ise “Öntest – Sontest Kontrol Gruplu Model” uygulanmıştır.

Araştırmada çalışma grubunda yer alan öğrencilerin deşifre ritmik okuma puanları belirlenmiştir. Daha sonra deney ve kontrol grupları puanlara göre oluşturulmuştur. Bir sonraki aşamada ise deney grubuna uygulama yapılmıştır. Araştırmanın sonunda da her iki grubunda sontest deşifre ritmik okuma puanları belirlenmiştir.

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda öğrenim görmekte olan 30 öğrenci oluşturmuştur. 15 öğrenci deney grubunda, 15 öğrenci kontrol grubunda yer almıştır. Her iki grupta da lisans IV öğrencilerinden 10’ar, lisans III öğrencilerinden ise 5’er katılımcı yer almıştır.

Deney ve kontrol grupları deşifre becerisi puanlarına göre birbirlerine eşit olarak oluşturulmuştur. Öntest ve sontestte toplanan veriler için alan yazın incelenmiş, bunun yanında alanında uzman kişiler ile görüşülüp kullanılacak gözlem formu belirlenmiştir. Öntest ve sontest verileri dijital ortamda kayıt altına alınmıştır. Uygulama bölümünde yapılan değerlendirme sonucunda deney grubunun hızlı okuma becerilerini ne ölçüde kazandığı belirlenmiştir.

Tablo 1. Deneysel Çalışmaya İlişkin Zaman Çizelgesi

Hafta	Gün	Saat
1. hafta	Cumartesi	14:00-17:00
	Çarşamba	18:00-21:00
2. hafta	Cumartesi	14:00-17:00
	Çarşamba	18:00-21:00
3. hafta	Cumartesi	14:00-17:00
	Çarşamba	18:00-21:00
4. hafta	Cumartesi	14:00-17:00
	Çarşamba	18:00-21:00

Eğitim sürecinde “gören bilgisayar hızlı okuma eğitim seti” temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Deney grubuna verilen hızlı okuma teknikleri eğitimi sonucunda katılımcıların bireysel olarak okuma hızlarını en az 2 katına çıkarmaları, bunun yanında da anlama puanlarının %70'ten az olmaması hedeflenmiştir. Bu ölçümlerle ilgili tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Deney Grubu Öğrencilerinin İlk Ölçüm-Son Ölçüm Okuma Hızı ve Anlama Puanı Ortalamaları

Öğrenci	İlk Ölçüm Ortalamaları		Son Ölçüm Ortalamaları	
	Okuma	Anlama	Okuma	Anlama
1	156	70	322	76
2	151	73	329	82
3	185	64	380	75
4	187	78	397	81
5	210	73	484	75
6	150	63	323	74
7	139	78	321	80
8	176	81	410	79
9	211	70	457	73
10	154	74	394	76
11	141	82	324	80
12	162	87	363	92
13	183	78	420	74
14	168	90	380	75
15	187	87	396	90

Öğrencilerin deşifre becerisine olumlu aktarım yapabilmelerini kolaylaştırmak için nota ile ilişkilendirilmiş örnek alıştırma oluşturulmuştur. Dersler sürecinde örnek alıştırma öğrenciler tarafından incelendikten ve uygulandıktan sonra, deşifrenin bireysel bir süreç olması sebebiyle öğrencilerin kendi çalıştıkları notalar üzerinde kendi odaklanma noktalarını tespit etmeleri ve kendilerine uygun alıştırma hazırlamaları istenmiştir.

3.2. Veri Toplama Süreci

Araştırmada verilerin toplanması, alanyazın taraması yapılarak yerli ve yabancı kaynaklardan yararlanılması, performans ölçeklerinin analizi, çalışma grubuna öntestte ve son testte uygulanan ritmik okuma alıştırmalarının belirlenmesi, bu alıştırmaların öntestte

okutulması, uygulanacak olan hızlı okuma teknikleri eğitiminin planlarının yapılması ve eğitimin uygulanması, sontest yapılması ve öntest-sontest kayıtlarının gözlemciler tarafından sayısal veriye dönüştürülmesi aşamalarından oluşmuştur.

Araştırmada kullanılan alıştırma farkli nitelikte özellikler taşımaktadır ve bu yolla deşifre becerisinin farklı boyutlarda ölçümlerinin yapılması amaçlanmıştır. Alıştırma seçilirken katılımcıların ilk görüşte okuyabilecekleri düzeyde olmalarına dikkat edilmiştir. Ritmik okuma alıştırma Vicdan Tabakoğlu'nun "Bona Müzik Teorisi Notları" kitabındaki çalışmalar aktarım yapılarak ve araştırmacı tarafından yeni bölümler eklenerek oluşturulmuştur.

1. ritmik okuma alıştırmasının metronom değeri ve yapısı incelendiğinde metronom değerinin yavaş olduğu, bununla birlikte tartımsal olarak güçlük derecesinin yüksek olmadığı görülmektedir.

2. ritmik okuma alıştırmasının metronom değeri ve yapısı incelendiğinde metronom değerinin yavaş olduğu, bununla birlikte tartımsal olarak güçlük derecesinin yüksek olduğu görülmektedir.

3. ritmik okuma alıştırmasının metronom değeri ve yapısı incelendiğinde metronom değerinin hızlı olduğu, bununla birlikte tartımsal olarak güçlük derecesinin yüksek olmadığı görülmektedir.

Alanyazında çeşitli deşifre becerisi ölçekleri incelenerek ve uzman kişilerin görüşlerine başvurularak, araştırmada doğrudan gözlem formu kullanılarak verilerin toplanmasına karar verilmiştir. Gözlem formu hazırlanırken ritmik okuma alıştırmaında yer alan bütün notalar ölçüleriyle beraber sayılmıştır.

Gözlem formu kullanılırken dikkat edilen noktalar aşağıda belirtilmiştir.

- Bütün notaların puan değeri eşittir ve her nota 1 puan olarak değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmede her nota için sadece 0 veya 1 değeri verilmiştir. Doğru okunmuş nota için 1 puan, hata yapılan nota için ise 0 puan olacak şekilde gözlem formu doldurulmuştur.

- Öğrenciler alıştırma okurken metronom açık tutulmuştur ve alıştırmaının metronom değerine uymadıkları durumlarda hata yapmış olarak kabul edilmişlerdir.

- Öğrencilerin alıştırma okurken duraklamalar yaptıkları durumlarda o birim vuruş içindeki bütün notalar hatalı olarak kabul edilmiştir

Öntest ve sontestte araştırmacı tarafından kayıt altına alınan çalışma grubu öğrencilerinin puanları 3 uzman gözlemci tarafından gözlem formu kullanılarak sayısal veriye dönüştürülmüştür. Uygulanan testlerde üç gözlemci arasındaki korelasyon katsayılarının

pozitif yönde 0.9'un üzerinde çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgu sonucunda verilerin toplanması sürecinde kullanılan doğrudan gözlem formunun oldukça güvenilir bir değerlendirme aracı olduğu söylenebilir.

3.3.Verilerin Analizi

Elde edilen veriler “Karma Desenli ANOVA” ile çözümlenmiştir.

Karma Desenli ANOVA'nın uygulanabilmesinin ön şartlarından bir tanesi diğer parametrik testlerde olduğu gibi puanların bütün gruplarda normal dağılım göstermesidir. Araştırmada grup puanlarının dağılımı Shapiro-Wilk testi ile kontrol edilmiş ve grupların normal dağılım gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Durmuş, Yurtkoru ve Çinko (2011) normallik testlerinden Shapiro-Wilk testinin 50 veya daha az katılımcı olduğu durumlarda kullanılırken, Kolmogorov-Smirnov testinin katılımcı sayısı büyük olduğu durumlarda kullanıldığını belirtmişlerdir. Akbulut (2010) ise, bazı araştırmacıların 30 ve üzerinde katılımcı için Kolmogorov-Smirnov, daha az katılımcı için Shapiro-Wilk testini kullandığını belirtmiştir.

Dağılımın normal dağılımdan aşırı sapma göstermediği şeklinde bir varsayımı ileri sürmek için öngörülen örneklem büyüklüğü genellikle 30 ve daha büyük olarak gösterilmektedir. Ancak sosyal bilimlerde pek çok araştırmalar, özellikle de deneysel araştırmalar, daha küçük gruplar üzerinde yapılmaktadır. Literatürde, alt grupların her birinin büyüklüklerinin 15 ve daha yüksek olması durumunda parametrik bir istatistiğin kullanılmasının, analizde hesaplanacak "p" anlamlılık düzeyinde önemli bir sapmaya yol açmadığına ilişkin incelemelere rastlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012: 8).

4. Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin 3 farklı ritmik okuma alıştırmadaki deşifre becerisi puanları her bir alıştırma için iki farklı tablo ve grafik olarak sunulmuştur.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarının 1. Ritmik Okuma Alıştırmasına İlişkin Öntest-Sontest Deşifre Becerisi Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		Öntest		Sontest	
Deney	15	106,8	27,7	15	112,8
Kontrol	15	106,86	29,75	15	109,8
					26,08
					29,35

Tablo 3'te görüldüğü gibi, 1. ritmik okuma alıştırması deşifre ritmik okuma becerisi ölçümleri sonucu, hızlı okuma teknikleri eğitimi alan deney grubundaki öğrencilerin öntest puanları ortalaması 106,8 iken, sontest puanları ortalaması 112,8 olarak belirlenmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerin öntest-sontest puanları ortalaması ise sırasıyla 106,86 ve

109,8'dir. Buna göre hem deney hem de kontrol grubunda bulunan öğrencilerin deşifre becerisi puanlarında bir artış gözlemlendiği söylenebilir.

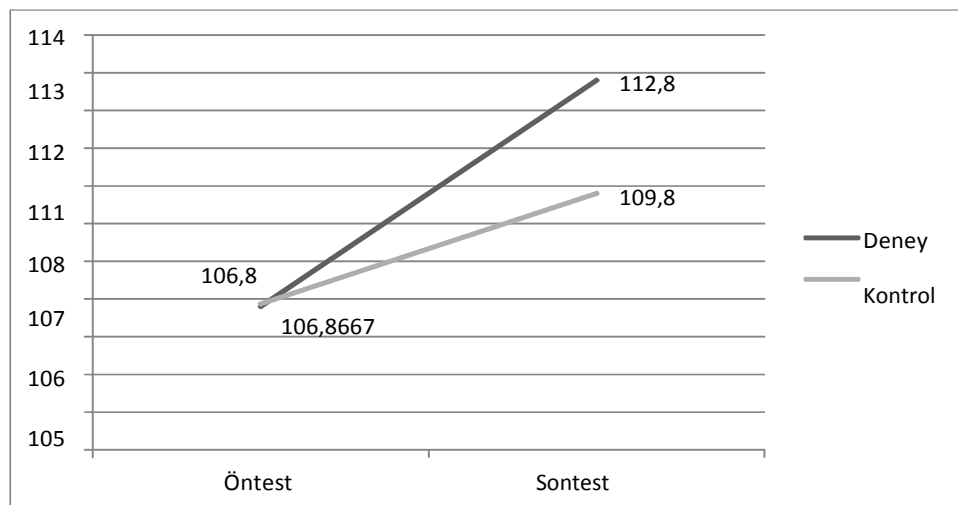
Deney ve kontrol grubunda gözlenen söz konusu değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının 1.Ritmik Okuma Alıştırmasına İlişkin Öntest-Sontest Deşifre Becerisi Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	44123,734	29			
Grup (D/K)	32,267	1	32,267	0,20	,887
Hata	44091,467	28	1574,695		
Gruplarıçi	976,001	30			
Ölçüm (Öntest-Sontest)	299,267	1	299,267	13,063	,001
Grup* Ölçüm	35,267	1	35,267	1,539	,225
Hata	641,467	28	22,910		
Toplam	45099,735	59			

Tablo 4'te deney ve kontrol gruplarının 1. ritmik okuma alıştırmasına ilişkin öntest-sontest deşifre becerisi puanları arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir [$F(1-28) = 1,539$, $p > 0.05$]. Bu bulgu deney grubuna uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin 1. ritmik okuma alıştırması deşifre becerisi başarı puanları üzerinde etkili olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

1. ritmik okuma alıştırmasında deney ve kontrol grupları öntest-sontest puanları arasında anlamlı fark olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ancak uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin deney grubu sontest puanları ortalamasını kontrol grubu sontest puanları ortalamasına göre yükselttiği görülmektedir. Araştırmada kullanılan diğer ritmik okuma alıştırma yöntemlerine göre güçlük seviyesi düşük olan bu alıştırma ulaşılan bu bulgu, söz konusu eğitimin zorluk seviyesi düşük olan ritmik okuma alıştırma yöntemlerinde düşük düzeyde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest-Sontest 1.Ritmik Okuma Alıştırması Deşifre Becerisi Grafiği

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarının 2. Ritmik Okuma Alıştırmasına İlişkin Öntest-Sontest Deşifre Becerisi Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	Öntest $\bar{x}$	S	N	Sontest $\bar{x}$	S
Deney	15	146,6	45,4	15	149	45,95
Kontrol	15	147,8	43,94	15	151,8	44,34

Tablo 5'te görüldüğü gibi, 2. ritmik okuma alıştırması deşifre ritmik okuma becerisi ölçümleri sonucu, hızlı okuma teknikleri eğitimi alan deney grubundaki öğrencilerin öntest puanları ortalaması 146,6 iken, sontest puanları ortalaması 149 olarak belirlenmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerin öntest-sontest puanları ortalaması ise sırasıyla 147,8 ve 151,8'dir. Buna göre hem deney hem de kontrol grubunda bulunan öğrencilerin deşifre becerisi puanlarında bir artış gözlemlendiği söylenebilir.

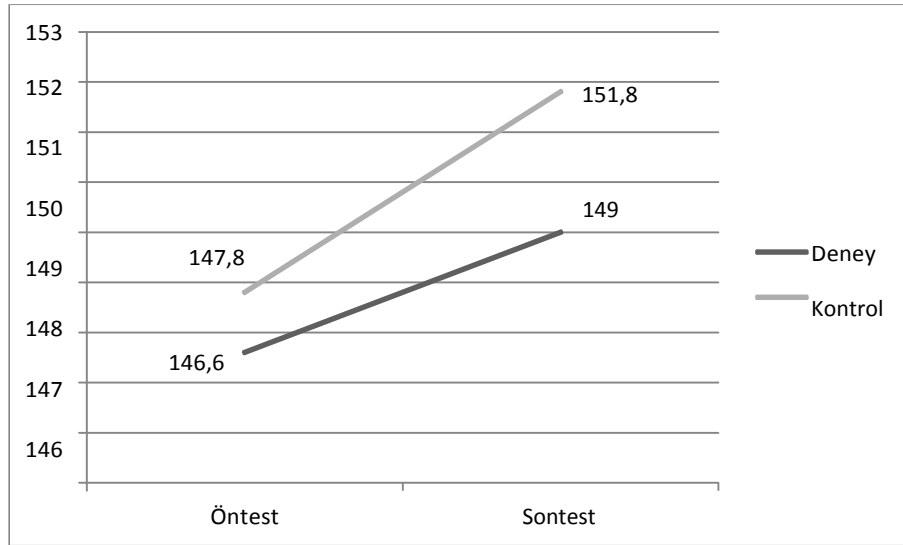
Deney ve kontrol grubunda gözlenen söz konusu değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının 2.Ritmik Okuma Alıştırmasına İlişkin Öntest-Sontest Deşifre Becerisi Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	172313,6	29			
Grup (D/K)	60000	1	60000	,015	,904
Hata	112313,6	28	4011,2		
Grupları içi	852	30			
Ölçüm (Öntest-Sontest)	153,600	1	153,6	6,244	0,19
Grup* Ölçüm	9,600	1	1	9,600	,390
Hata	688,8	28	24,6		
Toplam	173165,6	59			

Tablo 6'ya göre deney ve kontrol gruplarının 2. ritmik okuma alıştırmasına ilişkin öntest-sontest deşifre becerisi puanları arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir [$F(1-28) = 9,600$, $p > 0.05$]. Bu bulgu deney grubuna uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin 2. ritmik okuma alıştırması deşifre becerisi başarı puanları üzerinde etkili olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Deney ve kontrol grubu puanları arasında anlamlı derecede fark olmayan 2. ritmik okuma alıştırması incelendiğinde tartımsal olarak güçlük derecesinin araştırmada kullanılan diğer alışımlardan oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Öntest- sontest puan ortalamalarına göre ise iki grubun puanları benzer şekilde artmıştır. Ulaşılan bu bulgu deney grubuna uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin zor tartımları algılama becerisini geliştirmede etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 3. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest-Sontest 2.Ritmik Okuma Alıştırması Deşifre Becerisi Grafiği

Tablo 7. Deney ve kontrol gruplarının 3. ritmik okuma alıştırmaya ilişkin öntest-sontest deşifre becerisi ortalama ve standart sapma değerleri

	N	Öntest $\bar{x}$	S	N	Sontest $\bar{x}$	S
Deney	15	300,2	54,72	15	327,13	46,91
Kontrol	15	300,4	49,88	15	308,06	51,23

Tablo 7'de görüldüğü gibi, 3. ritmik okuma alıştırmaya deşifre ritmik okuma becerisi ölçümleri sonucu, hızlı okuma teknikleri eğitimi alan deney grubundaki öğrencilerin öntest puanları ortalaması 300,2 iken, sontest puanları ortalaması 327,13 olarak belirlenmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerin öntest-sontest puanları ortalaması ise sırasıyla 300,4 ve 308,06'dır. Buna göre hem deney hem de kontrol grubunda bulunan öğrencilerin deşifre becerisi puanlarında bir artış gözlemlendiği söylenebilir.

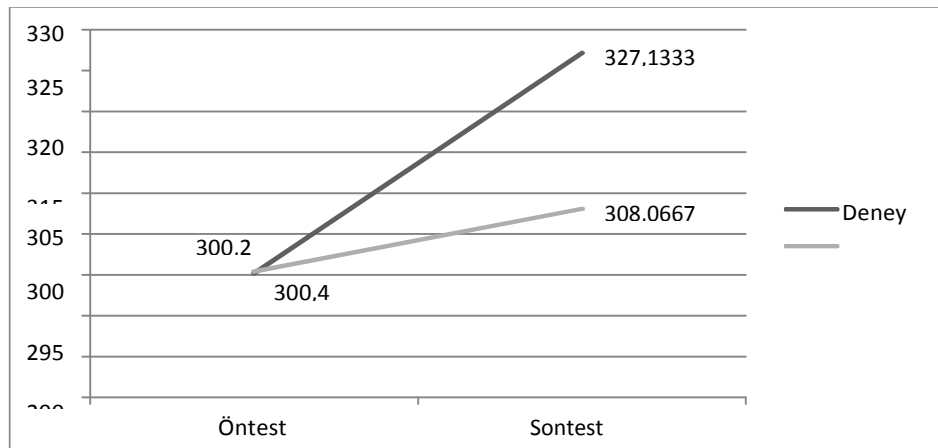
Deney ve kontrol grubunda gözlenen söz konusu değişimlerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının 3.Ritmik Okuma Alıştırmaya İlişkin Öntest-Sontest Deşifre Becerisi Puanlarının ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Gruplar Arası	139018,35	29			
Grup (D/K)	1334,817	1	1334,817	,271	,606
Hata	137683,533	28	4917,269		
Grupları içi	12550,5	30			
Ölçüm (Öntest-Sontest)	4489,35	1	4489,35	18,848	,000
Grup* Ölçüm	1392,017	1	1392,017	5,844	,022
Hata	6669,133	28	238,183		
Toplam	151568,85	59			

Tablo 8'e göre deney ve kontrol gruplarının 3. ritmik okuma alıştırmalarına ilişkin öntest-sontest deşifre becerisi puanları arasında deney grubu lehine anlamlı fark olduğu görülmektedir [$F(1-28) = 5,844$, $p < 0.05$]. Bu bulgu deney grubuna uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin 3. ritmik okuma alıştırması deşifre becerisi başarı puanları üzerinde etkili olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Deney grubu puanlarının anlamlı derecede arttığı 3. ritmik okuma alıştırması incelendiğinde tartımsal olarak bir güçlük bulunmadığı, alıştırmaların sonuna kadar tartımın büyük ölçüde aynı yapıda devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte bu alıştırmaların metronom değerinin yüksek olması sebebiyle notaların isimlerinin hızlı ve doğru bir biçimde okunabilmesi temel güçlük olarak görülmektedir. Deney grubunda yer alan öğrencilerin hızlı okuma teknikleri eğitimi sonucunda kazandıkları beceriler sayesinde, kontrol grubunda yer alan öğrencilere göre notaların isimlerini hızlı bir şekilde blok olarak algılayıp, daha ilerideki notaları takip edebildikleri söylenebilir.

Şekil 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest-Sontest 3.Ritmik Okuma Alıştırması Deşifre Becerisi Grafiği

5. Sonuçlar ve Öneriler

Deney grubuna uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin, araştırmada kullanılan 3 farklı ritmik okuma alıştırmalarından 1. ve 2. ritmik okuma alıştırmalarında beklenen düzeyde etkili olmadığı, 3. ritmik okuma alıştırmasında ise etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Deneyisel işlemde uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin hem tartımsal olarak hem de metronom değeri olarak güçlük derecesi düşük alıştırmada etkili olmadığı,
- Deneyisel işlemde uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin tartımsal güçlük derecesi yüksek olan alıştırmada etkili olmadığı görülmüştür. Bu bağlamda söz

konusu eğitimin deşifre sürecinde notaların değerlerini çözme becerisini geliştirmedeği,

- Deneysel işlemde uygulanan hızlı okuma teknikleri eğitiminin tartımsal güçlük derecesi düşük, metronom değeri ise yüksek olan alıştırmada etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda söz konusu eğitimin notaların isimlerini hızlı bir şekilde algılama becerisini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda öneriler maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır.

- Hızlı okuma teknikleri eğitimi sürecinde kazanılan becerilerin hızlı tempoda okunması ve çalınması gereken eserlerin deşifre sürecinde yarar sağlayacağı düşünülmektedir ve bu tekniklerin müzik eğitimi sürecinde öğretilmesi önerilmektedir.
- "Gözün çalınan notadan ileride olması" ve "notaları blok olarak görmek" gibi müzik öğretmenleri tarafından deşifre çalışma sürecinde önerilen davranışların öğrencilere kazandırılmasında, metin okumayı hızlandırmak için geliştirilen tekniklerden bazılarının uygun olduğu düşünülmektedir ve bu tekniklerin etkili bir biçimde öğretilmesi önerilmektedir.
- Metin okuma için hazırlanmış görme yelpazesi ve göz ritmi çalışmalarının nota ile ilişkilendirilerek yeni alıştırmalar oluşturulması önerilmektedir.
- Hızlı okuma teknikleri eğitiminin müzik eğitiminde deşifre becerisine etkisine ilişkin benzer araştırmaların tekrarlanması önerilmektedir.
- Bu araştırmada kullanılan ritmik okuma alıştırmalarından farklı olarak zorluk seviyeleri ve (veya) metronom değerleri değişik yeni alıştırmalarla benzer araştırmaların yapılması önerilmektedir.
- Hızlı okuma tekniklerinin müzik eğitiminde deşifre becerisine etkisine ilişkin çalışmaların solfej okuma, şarkı söyleme ve farklı çalgılar ile gerçekleştirilmesi önerilmektedir.
- Benzer araştırmaların daha büyük çalışma grupları üzerinde yapılması önerilmektedir.
- Müzik eğitimi sürecinde kullanılmak üzere deşifre becerisine yararlı olabilecek bilgisayar yazılımlarının geliştirilmesi önerilmektedir.
- Deşifre becerisine ilişkin yapılacak yeni araştırmalarda eye-tracker (göz takip cihazı) gibi teknolojik cihazların kullanılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, Yavuz (2010). *Sosyal Bilimlerde Spss Uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yay.
- Berseus, Per (2002). *Eye Movement In Prima Vista Singing and Vocal Text Reading*. Undergraduate Paper at D-level. Lund University Cognitive Science.
- Büyüköztürk, Şener (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Chang, Carrie (2000). "Relationship Between Music Learning and Language Reading, Review of Literature". *ERIC Document EJ596921*.
- Durmuş, Beril-Yurtkoru, Serra-Çinko, Murat (2011). *Sosyal Bilimlerde Spss'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Basım Yay.
- Elgar, Edward (2004). *Concerto in e Minor Opus 85 for Violoncello and Orchestra*. London: Novello Publishing Limited.
- Fenmen, Mithat (1991). *Müzikçinin El Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yay.
- Fine, Philip-Berry, Anna-Rosner, Burton (2006). "The Effect of Pattern Recognition and Tonal Predictability on Sight-Singing Ability". *Psychology of Music* 34 4: 431-447.
- Goolsby, Thomas (1994a). "Eye Movements During Sightreading". *Music Perception* 12: 97-123.
- Goolsby, Thomas (1994b). "Eye Movement in Music Reading, Effects of Reading Ability". *Notational Complexity and Encounters. Music Perception* 12: 77-96.
- Güneş, Firdevs (2007). *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yay.
- Güneş, Firdevs (2009). *Hızlı Okuma ve Anlamı Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yay.
- Gudmundsdottir, Helga (2010). "Advances in Music Reading Research". *Music Education Research* 12 4: 331-338.
- Henry, Earl-Mobberley, James (2000). *Musicianship Ear Training, Rhythmic Reading and Sight Singing Volume I*. New Jersey: Prentice Hall Englewood Cliffs.
- Kayalan, Meriç. (2003). *Etkili ve hızlı okuma sanatı. (6. Baskı)*. İstanbul: Alfa Basım Yay.
- McPherson, Gary (1993). *Factors and Abilities Influencing the Development of Visual, Aural and Creative Performance Skills in Music and Their Educational Implications*. PhD Thesis, Australia, University of Sydney.
- McPherson, Gary (1994). "Factors and Abilities Influencing Sight-Reading Skill In Music". *Journal of Research in Music Education* 42 3: 217-231.
- Özaltunoğlu, Özlem (2003). *Solfej Öğretim Yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Rayner, Keith (1978). Eye Movements in Reading and Information Processing. *Psychological Bulletin* 85 3: 618-660.
- Rayner, Keith-Pollatsek, Alexander (1997). "Eye Movements, the Eye-Hand Span, and the Perceptual Span During Sight-Reading of Music". *Current Directions in Psychological Science* 6 2: 49-53.
- Saygın, Oğuz-Kaya, Sayra (2011). *Hızlı Okuma ve Okuduğunu Anlama*. Art Reklamcılık Yay.
- Sloboda, John (1977). Phrase Units as Determinants of Visual Processing in Music Reading. *British Journal of Psychology* 68: 117-124.
- Tabakoğlu, Vicdan (2000). *Bona müzik teorisi notları*. Ankara: Kıvılcım Yay.
- Totereau, Corinne (2005). *Acte de lire*. Geneve: Delachaux et Niestle.
- Say, Ahmet (2002). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, Ali (2005). *Müzik eğitimi. (3. Basım)*. Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Wettstein, Badour (2000). *Lettre aux parents des futurs illetres*. Aux Editions de Paris

Ritmik Okuma 1

$\text{♩} = 70$

5

9

13

17

21

25

29

Ritmik Okuma 2

$\text{♩} = 65$

6

11

16

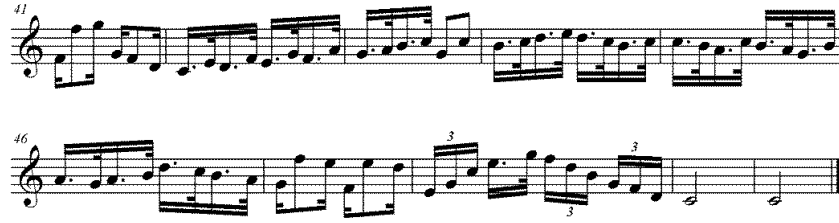
21

26

31

36

Ritmik Okuma 2

Ritmik Okuma 3

Ritmik Okuma 3

